

УДК 378.12:37.013.73

Ірина ПОПКО,
старший викладач кафедри іноземних мов
та технічного перекладу
Львівського державного університету
безпеки життєдіяльності

ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ ВИКЛАДАЧА В КОНТЕКСТІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

У статті представлено функції онлайн-тьютори у відкритому та дистанційному навчанні. Проаналізовано його різнопланові завдання і вміння. Охарактеризовано необхідні компетенції, якими повинен володіти інструктор із дистанційного навчання.

Ключові слова: наставництво, дистанційне навчання, навчальні технології, компетенції онлайн-тьютора.

В статті представлені функции онлайн-тьютора в открытом и дистанционном обучении. Проанализированы его разноплановые задачи и умения. Охарактеризованы необходимые компетенции, которыми должен обладать инструктор по дистанционному обучению.

Ключевые слова: наставничество, дистанционное обучение, учебные технологии, компетенции онлайн-тьютора.

This article is about the function of online tutors, i.e. tutors involved in open and distance learning (ODL). The tutor is first seen as one among the other players taking part in the ODL by the author, who then proceeds to examine the different tasks the tutor has to perform and an adaptative pattern of tutoring according to the type of ODL considered. The author then expounds the necessary skills of a distant tutor.

Key words: tutoring, distance learning, tutor's training, online tutor's competencies, educational technologies.

Цифрова революція в режимі інтерактивного навчання та використання інтернет-ресурсів сприяла потужному імпульсу в розвитку дистанційного навчання. Зважаючи на це, на перше місце у навчанні вийшла інтерактивність.

Нові технології, які були створені людиною для людини з метою полегшення її протистояння світовим викликам, пропонують кожному значні можливості доступу до знань, відсуваючи на другий план час, відстань, статі, вік, а також скорочують фінансові витрати на здобуття освіти. Тобто для бажаючих здобути нові знання відкрилися нові перспективи.

Історія дистанційного навчання, як не дивно, нараховує більше 170 років. Так, у 40-х роках XIX ст. упровадження поштової системи нашоухнуло британця Ісаака Пітмана на створення курсу стенографії, який мав неабиякий успіх. У 1889 р. Канадський дослідницький публічний університет Квінз у Кінгстоні започаткував перші дистанційні курси, які на той час називалися «Курси з листування».

Згідно з визначенням, запропонованим ЮНЕСКО у 1987 р., дистанційне навчання – це спосіб навчання, що надається освітнім закладом та вимагає

присутності викладача для особистої зустрічі зі студентами лише в певні моменти і з певною метою. Спількування «викладач-студент» зазвичай відбувається завдяки переписці, друкованим матеріалам, аудіовізуальним засобам інформації та інформаційним системам.

На сьогодні в дистанційному навчанні можна виокремити дві протилежні концепції. Прихильники першої відкидають будь-який безпосередній контакт викладача та студента, прихильники другої, навпаки, – підтримують очні зустрічі викладачів та студентів. Дистанційне навчання, наприклад, поєднується з очними зустрічами викладачів і студентів у навчальних закладах Англії, Німеччини, Норвегії, Швеції, США. Так, в Університеті Монреалю програма дистанційного навчання вимагає проведення зустрічей групи студентів три рази на семестр. В Англії, в *Open University*, у 80-90-х роках минулого століття був широко розповсюджений мультимедійний підхід, за яким крім матеріалів та програм, надісланих поштою, радіо та телепередач, студенти мали можливість вибрати й інші форми очних зустрічей, зокрема дискусії та консультації студентів із метою кращого опанування матеріалом, зустрічі з тьютором – для вирішення нагальних питань чи перевірки робіт; участь в інтенсивних літніх курсах [4].

Головною проблемою дистанційної освіти є припинення навчання і певна ізоляція, з якою найчастіше стикаються студенти. Основною причиною відмови від онлайн-навчання зазвичай називають брак мотивації і неможливість бути достатньо автономним. Викладач, який виконує роль тьютора чи експерта, має достатньо важелів для розв'язання означеної проблеми. Згідно з дослідженнями, проведеними в Німеччині, швидкому зворотньому зв'язку, підтриманню мотивації, налагодженню соціальних контактів, систематизації рівня знань, контролю та допомозі кожному студентові в ході дистанційного навчання сприяють очні зустрічі, а постійний контакт між викладачем і студентом – ґрунтовному аналізу дидактичного матеріалу.

На проблемі ізоляції студента наголошують і більшість науковців. На їх думку, значна частина тих, хто навчається, прагнуть очних зустрічей та виступають за проведення семінарів. 50% із них мотивують це бажанням поглиблення знань, 7% – задля зустрічі з іншими студентами, 5% – з метою знайомства з тьютором і навчальним закладом. Такі консультації сприяють також покращенню якості навчання, зниженню рівня самотності студентів, скороченню відсотка тих, хто вирішив залишити навчання. Проте деякі дослідники зауважують, що є достатньо і таких студентів, які не бажають зустрічатися, внаслідок чого участь у роботі груп стає факультативною.

Таким чином, до основних переваг зустрічей додаткової підтримки у дистанційному навчанні варто віднести:

- зниження почуття ізоляції;
- зменшення кількості студентів, які залишають навчання;
- зростання ефективності навчання;
- краща інтеграція студентів у систему дистанційного навчання [5].

На нашу думку, питання щодо особистих зустрічей у ході дистанційного навчання досі залишається відкритим. Як бачимо, думки студентів кардинально розходяться: якщо одним такі зустрічі дуже необхідні, то інші не мають бажання на них йти, посилаючись на економію часу та коштів.

У кінці 80-х років ХХ ст. в освітній галузі Канади заговорили про нові інформаційно-комунікаційні технології, які використовувалися в ході проведення аудіо- та відеоконференцій. З часом слово «нові» нівелювалося і в назві залишилося лише новосполучення «інформаційно-комунікаційні технології». Таким чином, у Канаді дистанційне навчання все більше орієнтується на онлайн-методи. На сьогодні в освітньому середовищі цієї країни такими методами цікавляться у зв'язку з їх прогресивністю, а саме використання нових технологій фактично стало частиною нашого життя, зокрема цей метод передбачає нові та досить перспективні можливості в освіті, професійній, соціальній та культурній сферах.

На початку впровадженням дистанційного навчання йшлося лише про пересилання будьяких матеріалів поштою як основний засіб цього навчання. Сьогодні до цього списку варто додати комп'ютер, Інтернет, електронну пошту, віртуальні курси, неперервну освіту тощо. Також необхідно зосередити увагу на ролі та місці викладача у новому освітньому середовищі. Традиційні методи у дистанційному навчанні вже не задовольняють потреб сьогодення, а отже, постає питання вироблення нового педагогічного підходу, методів представлення і засвоєння знань.

Безпосередні учасники навчання, що базуються на інформаційно-комунікаційних технологіях, мають тенденцію до створення колективних робочих груп, роботи в команді. У цьому ракурсі змінюється і роль викладача, якого вже називають фасилітатором, тьютором, форматором, інструктором, інтегратором, медіатором, гідом, наставником і який підводить студентів до самостійної відповіді на запитання, надає їм засоби для розвитку професійних навиків. Можливість отримати підтримку і супровід тьютора телефоном або онлайн – надзвичайно актуально для студента дистанційного навчання.

З впровадженням у навчальний процес ІКТ з'явилася й нова групова динаміка між учасниками даного онлайн-курсу, що передбачає взаємодію та ділове співробітництво. Студенти одного курсу, перебуваючи в опосередкованому контакті один з одним, сприймають таку взаємодію як частину щоденного життя. Використання ІКТ у навчанні, враховуючи взаємовідносини між його учасниками, передбачає групову співпрацю на основі принципу конструктивізму, коли учасники, завдяки співпраці одне з одним, покликають самостійно вирішувати певні проблеми. Це сприяє комунікабельності та набуттю основних знань і навичок, допомагає самостійно розраховувати свій час, спілкуватися як в усній, так

і письмовій формах тощо. У центрі означеної діяльності, звичайно, перебуває тьютор, завдання якого – вирішення організаційних, структурних, соціальних і концептуальних аспектів онлайн-навчання; вміння вчасно втрутитися у роботу групи.

Дистанційне навчання обов'язково передбачає наявність у системі викладача, студента та навчального матеріалу. Проте найголовніше – це взаємодія викладача та студента. Ефективність дистанційного навчання залежить від тих викладачів, які працюють зі студентами в мережі Інтернет. Головне завдання таких викладачів – уміння володіти сучасними педагогічними та інформаційними технологіями; бути психологічно готовими до роботи зі студентами в новому навчально-пізнавальному середовищі; переключати увагу зі статистичних цілей, що пов'язані зі змістом і якісним поясненням як осередку викладання, на організацію самого процесу пізнання, тобто організувати навчальний процес таким чином, щоб він був спрямований не на підготовку навчальних матеріалів і викладання наукової інформації, а на застосування різноманітних методів навчально-пізнавальної діяльності, до яких слід залучити кожного студента, аби допомогти йому самостійно проводити наукові дослідження, робити висновки та набувати пізнавального досвіду.

У цій статті ми вже згадували про те, що сучасна психолого-педагогічна література подає поняття «викладач» як форматор, інструктор, посередник, фасилітатор, тьютор. Незважаючи на певні відмінності у визначеннях, спільним у них є суть діяльності викладача в організації системи дистанційної освіти, коли студенти можуть вільно пізнавати та представляти власне розуміння наукових теорій, особистісне бачення професійних проблем, а також обирати власну методику навчання. Зважаючи на це, в контексті сучасних освітніх змін призначення та мета діяльності викладача дистанційного навчання функціонально змінюються. Виходячи з цього, викладач:

- перестає бути єдиним джерелом і транслятором знань, а перетворюється на носія наукової інформації;
- організовує процес конструювання студентами нових знань, пошуку власного розуміння, формування власних суджень, висновків, поглядів;
- залучає студента до процесу навчання, стимулює його активність, підтримує постановку оригінальних ідей, допомагає визначити цілі у навчанні, не вимагає «правильних» відповідей;
- захоплює процесом навчання, розвиває внутрішню мотивацію діяльності студентів, сприяє задоволенню їх освітніх потреб та інтересів, допомагає визначити власний стиль навчання, методи, зміст і вимоги [3, с. 11-22].

Викладач-тьютор повинен постійно пристосовувати зміст навчального матеріалу до динаміки групи, інтересів і потреб кожного його учасника; бути надзвичайно гнучким у методах навчання, зважаючи на те, що в таких умовах досить складно дотримуватися наперед розробленого плану. Зазвичай в онлайн-навчанні контроль з боку викладача значно менший, а його основне завдання – навчити студента вчитися. Стратегія навчання в даному випадку має пріоритет над методами викладання. Означена тенденція сприяє виокремленню двох напрямів, які кардинально різняться між собою. Перший із них передбачає чіткі стратегії навчання,

пов'язані з колишнім програмним викладанням, вимагає ретельного планування навчального процесу викладачем і не залишає місця для творчості студента, другий – забезпечує набуття знань через самоосвіту й у співпраці між студентами, надає їм повну автономію в питаннях змісту та способів набуття знань. Таким чином, знання тепер не пропонуються викладачем у готовому вигляді, а здобуваються студентами самостійно, при цьому завдання викладача – лише полегшити цей процес.

На сучасному етапі розвитку демократичного суспільства відбувається зміна освітньої парадигми – перехід від трансформації знань до процесу пізнання, від відтворювального навчання до пошукового; запам'ятовування для власного розуміння й "відкриття" знань для себе; від репродуктивного мислення до продуктивного, критичного й творчого; від індивідуальної навчально-пізнавальної діяльності до кооперативної.

Філософію позитивізму й психологічну теорію біхевіоризму як визначальних для традиційного навчання змінює актуальна й популярна в сучасній освіті концепція конструктивізму. Теорія конструктивізму важлива для сучасної філософської інтерпретації освіти, зокрема вищої, оскільки вона обґрунтовує природу процесу пізнання, де студенту відведено роль активного суб'єкта, який замість запам'ятовування готової інформації вибудовує власні знання на підставі існуючих концепцій унаслідок взаємодії із середовищем. Конструктивізм розглядають як епістемологію, що пропонує власне пояснення природи знань, процесу пізнання і навчання, під час якого особистість конструює власне розуміння світу, шукає сенс нової інформації для себе шляхом узгодження її з набутими ідеями та віруваннями [2, с. 75-80].

На думку багатьох дослідників, з часом нові технології перебудують навчальні заклади у віртуальні інституції з метою відкриття безмежного ринку «е-освіти». Звичайно, ІКТ надають широкий доступ до освіти, однак варто пам'ятати, що значний

обсяг інформації часто призводить до складних психологічних станів, фрустрації, що проявляються у вигляді депресії, агресивності, несобґрунтованого незадоволення собою. Для того, щоб не розгубитися у великому обсязі інформації, необхідний супровід викладача, адже вагомий елемент організації дистанційної освіти – спеціальне кадрове забезпечення, основне завдання якого – якісно нові вимоги до викладача: від принципово нового рівня професійних і комп'ютерних знань та вміль до оволодіння концептуальними питаннями й дидактикою дистанційної підготовки. Таким чином, викладач повинен бути не лише консультантом і кваліфікованим опонентом, а й розробником науково-методичного забезпечення дистанційних матеріалів [1, с. 254].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Коровайченко Ю. М. Фактори нормативного забезпечення дистанційної освіти / Ю. М. Коровайченко // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. – 2001. – Вип. 30. – С. 254.
2. Малкова Н. В. Влияние конструктивистских идей на содержание подготовки учителя в США / Н. В. Малкова // Педагогика. – 2008. – № 2. – С. 75 – 80.
3. Равчина Т. Діяльність викладача вищої школи в контексті сучасної філософії освіти / Т. Равчина // Вісник ЛНУ ім. Івана Франка. – 2009. – Вип. 25. – Ч. 3. – С. 11 – 22. – (Серія педагогічна).
4. Chevrier J. (2000a). Problematique de la nature du style d'apprentissage. Éducation et francophonie [Electronic resource] / J. Chevrier, R. Leblanc. – Printemps-été, 2000. – Vol. 28. – № 1. – Available from : <http://www.acef.ca/revue/XXVIII>.
5. Chevrier J. (2000e). Problematique de la nature du style d'apprentissage. Éducation et francophonie [Electronic resource] / J. Chevrier, R. Leblanc. – Printemps-été, 2000. – Vol. 28. – № 1. – Available from : <http://www.acef.ca/revue/XXVIII>.

Дата надходження до редакції: 28.10.2015 р.

УДК 378.1:004

Андрій ШИДЛОВСЬКИЙ,

аспірант кафедри

загальної і соціальної педагогіки та акмеології

Рівненського державного гуманітарного університету

СУЧАСНІ ТРУДНОЩІ У ХОДІ ПІДГОТОВКИ ІТ-ФАХІВЦІВ

У статті проаналізовано труднощі, що виникають при підготовці ІТ-фахівців. Доведено, що підготовка ІТ-фахівців у сучасних умовах – це справжній виклик для вищих навчальних закладів.

Ключові слова: інформаційні технології, ІТ-фахівці, ІТ-освіта, професійна підготовка, спеціалісти.

В статье проанализированы трудности, возникающие при подготовке ИТ-специалистов. Доказано, что подготовка ИТ-специалистов в

современных условиях – это настоящий вызов для высших учебных заведений.

Ключевые слова: информационные технологии, ИТ-специалисты, ИТ-образование, профессиональная подготовка, специалисты.

The article analyzes the current difficulties that arise when preparing IT-professionals. Proved that training IT-specialists in modern terms – a real challenge for higher education institutions.

«НОВА ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА»

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 4 (84) 2015 р.

Засновано у грудні 1994 року

Видається 1 раз на квартал

Зареєстровано Міністерством юстиції України.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія КВ № 16684-5256 ПР від 28.05.2010 р.

Засновники: Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (РОППО), Рівненський державний гуманітарний університет.

Схвалено вченою радою РОППО (протокол № 6 від 18 грудня 2015 р.)

Журнал «Нова педагогічна думка» входить до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук. (Постанова Президії ВАК України № 01-05/5 від 1 липня 2010 року та наказ Міністерства освіти і науки України від 13.07.2015 №747).

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Андрій Лавренчук, кандидат наук із державного управління, в.о. доцента

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Ольга Безкоровайна, доктор педагогічних наук, професор

Владислав Вербець, доктор педагогічних наук, професор

Микола Віднічук, кандидат педагогічних наук, доцент

Тетяна Гавлігіна, кандидат педагогічних наук, в.о. доцента

Максим Гон, доктор політичних наук, професор

Анатолій Дем'янчук, доктор педагогічних наук, професор

Світлана Литвиненко, доктор педагогічних наук, професор

Юрій Олексін, доктор педагогічних наук, доцент

Іван Малафійк, доктор педагогічних наук, професор

Роман Павелків, доктор психологічних наук, професор

Юрій Целех, доктор педагогічних наук, професор

Тамара Повіманська, кандидат педагогічних наук, професор

Руслан Постолюк, кандидат історичних наук, професор

Людмила Савчук, кандидат педагогічних наук, доцент

Ярослав Сверлюк, доктор педагогічних наук, професор

Андрій Сяський, доктор технічних наук, професор

Іван Хом'як, доктор педагогічних наук, професор

Людмила Шугаєва, доктор філософських наук, професор

Видавець: Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Адреса редакції та видавця:

Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

вул. Черновола, 74, м. Рівне, 33028

тел./факс: 0(362) 63-64-73

E-mail: roippo.rv@ukr.net, www.roippo.org.ua

ЗМІСТ

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ.

ІСТОРІЯ ОСВІТИ

Марчук О. Функціонування педагогічних класів при Житомирській Маріїнській гімназії 3

УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ.

ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ

Загородня А. Система вищої економічної освіти Республіки Польщі: характеристика навчальних закладів та зміст професійної підготовки 6

Лісова Ш. Державна підсумкова атестація та зовнішнє незалежне оцінювання: здобутки, проблеми, розвиток 9

Рідей Н., Шолудяк А., Богущий Ю. Аналіз функцій управління в системі вищої освіти: аксіологічний і порівняльний аспекти 13

Савельєв М. Теоретичні підходи до вивчення наступності професійної підготовки студентів-технологів 23

Фещенко О. Шкільний екзамєн: від стресу – до успіху 28

Черненко Н. Структурно-компонентний аналіз готовності майбутніх менеджерів освіти до управління ризиками в навчальних закладах 32

Шандиба О. Загальна концепція оптимізаційного розвитку системи післядипломної інженерної освіти 36

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Автонченко М. Деякі педагогічні аспекти використання інформаційних технологій у навчальному процесі загальноосвітнього навчального закладу 40

Герасименко Н. Створення електронного навчального середовища за допомогою сервісів WEB 2.0 та його використання в освіті дорослих 42

Панко І. Трансформація ролі викладача в контексті дистанційної освіти 46

Шидловський А. Сучасні труднощі у ході підготовки IT-фахівців 48